

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.2

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ПРИНЦИПИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА ВЕТО ПРЕЗИДЕНТОМ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАКОНІВ, ПРИЙНЯТИХ ВЕРХОВНОЮ РАДОЮ УКРАЇНИ

А. Багряк

*ТОВ «Юридичне агентство «Юкон»
Львів, вул. Героїв УПА, 73, м. Львів, Україна*

В статті визначено етимологію поняття «принципи»; проаналізовано наукові підходи до розуміння цього терміну; сформульоване поняття «конституційно-правові принципи застосування права вето Президентом»; запропоновано класифікацію принципів застосування права вето Президентом України; охарактеризовано кожний принцип та встановлено його змістовні ознаки.

Ключові слова: Президент України, право вето, вето Президента, конституційно-правові принципи.

Конституційно-правовий механізм застосування права вето Президентом України щодо законів, прийнятих Верховною Радою України, не може нормально функціонувати без дії відповідних конституційно-правових принципів, що лежать в основі цього права. Принципи слугують тим основоположним началом, яке визначає демократичну природу досліджуваного конституційного інституту.

Таким чином, вивчення конституційно-правових принципів застосування права вето Президентом України дозволить визначити те, на скільки інститут вето Президента відповідає демократичним та правовим засадам державного та суспільного розвитку.

Підтверджується недостатністю наукових робіт, що присвячені визначенню конституційно-правових принципів застосування права вето Президента України, що у поєднанні з необхідністю комплексного наукового аналізу даного питання обумовлює важливість та своєчасність даної статті.

У вітчизняній науці поняття та види конституційно-правових принципів, в тому числі тих, на яких ґрунтується діяльність суб'єктів публічно-владних повноважень, досліджували такі науковці як С. С. Алексєєв, Ю. П. Битяк, О. В. Бойко, Г. І. Дутка, А. М. Єгоров, В. П. Єрмолін, А. Б. Канунніков, А. В. Карлович, С. В. Ківалов, В. С. Кобрин, Д. С. Ковриженко, Д. В. Мазур, П. Т. Манюк, В. М. Пагасов, В. Ф. Погорілко, В. О. Серьогін, О. Ф. Скакун, С. В. Скіць, В. В. Сухонос, В. М. Шаповал, В. А. Шатіло, О. Н. Ярмиш та інші. Однак, комплексні дослідження, присвячені визначенню та характеристиці конституційно-правових принципів застосування права вето Президентом України відсутні.

Метою статті є визначення конституційно-правових принципів застосування права вето Президентом України. Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання: сформулювати поняття категорії «конституційно-правові принципи застосування права вето Президентом»; розробити класифікацію конституційно-правових принципів застосування права вето Президентом України; охарактеризувати конституційно-правові принципи застосування права вето.

Для виконання поставлених в цій статті завдань, визначимо етимологію поняття «принцип».

Так, категорія «принцип» визначається в таких основних словникових значеннях: 1) основне, вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, світогляду, теоретичної програми; 2) внутрішнє переконання людини, що визначає його відношення до дійсності, норми поведінки і діяльності; 3) основна особливість в організації чого-небудь [10, с. 692]; 4) першооснова, керівна ідея, основне правило поведінки [21, с. 130]; 5) основа організації дії якого-небудь приладу, машини і т. п. [20, с. 1107].

Таким чином, категорія «принцип» має широку сферу застосування не тільки в правознавстві, але і в інших галузях суспільної діяльності, зокрема, у філософії, психології тощо. Етимологічна природа даного поняття свідчить про те, що в його основі лежить філософські категорії «ідея», «першооснова», «світогляд», що у складное його усвідомлення та застосування на практиці.

Так, поняття «ідея» тлумачиться як: 1) складне поняття, уявлення, що відбиває узагальнення досвіду і що виражає відношення до дійсності; 2) основна, головна думка, задум, що визначає зміст чого-небудь; 3) уявний образ чого-небудь; 4) думка, намір, план [4, с. 617]. Першооснова – первісна сутність чого-небудь [18, с. 360]. Світогляд – це система поглядів на життя, природу і суспільство [19, с. 46].

Отже, принцип – складна багатогранна категорія, яка використовується в різних галузях суспільної та людської діяльності, є основою їх взаємовідносин та правовідносин. Це поняття відображає сутність певного явища, те, якими найважливішими рисами воно має характеризуватися за уявленнями та переконаннями, що панують у суспільстві. Логічно припустити, що принципи – це динамічна, історично мінлива категорія, яка змінюється разом із уявленнями та переконаннями, що панують в суспільстві. Разом з тим, на кожному конкретному історичному етапі суспільного та державного розвитку принципи відзначаються стійкістю та постійністю, оскільки відображають першооснову відповідного явища. Це є однією з особливостей даного поняття.

У зв'язку з широкою сферою застосування досліджуваної категорії в правовій науці зустрічаються різноманітні підходи до визначення поняття «принципи». Розглянемо деякі із них.

С. С. Алексєєв вважає, що принципи – це керівні ідеї, що характеризують зміст права, його сутність і призначення в суспільстві, та з одного боку, виражають закономірності права, а з другого – являють собою найбільш загальні норми, що діють в усій сфері правового регулювання і поширюються на всіх суб'єктів, які або прямо сформульовані в законі, або виводяться із загального змісту законодавства [1, с. 131]. Подібної концепції дотримується К. Г. Волинка [2, с. 31]. В даному випадку формулюючи визначення поняття принципи права, науковці відмічають такі його відмінні риси:

1) закріплення в правових нормах, або виведення їх із змісту цих норм. Тобто, С. С. Алексєєв та К. Г. Волинка відмічають, що закріплення навіть правових принципів в законодавстві не є обов'язковим. Однак деякі науковці, зокрема, Г. В. Щекин стверджують, що особливістю даної категорії служить те, що правові принципи повинні мати обов'язкове правове оформлення, повинні відповідати цілям і функціям соціальної системи [22, с. 324].

Пряме закріплення правових принципів характерне для більшості законодавчих актів України, де в одній або декількох статтях перелічені відповідні принципи. Наприклад, в Законі «Про вибори Президента України» в ст. 1–10 визначаються основні принципи організації та участі у виборах Президента України та розкри-

вається зміст кожного з них [11]. При цьому в деяких законодавчих актах вживається поняття «принцип» [12; 13], а в інших – «засади» [9; 11; 14]. Проте аналіз статей законодавчих актів, в яких визначено принципи та засади, дозволяє зробити два висновки. По-перше, ці категорії вживаються як ідентичні. По-друге, в законодавчих актах закріплено не вичерпний перелік відповідних принципів. У зв'язку з цим, можна стверджувати, що деякі з них впливають саме зі змісту закону;

2) характеризують зміст права, закономірності його розвитку. Це означає, що принципи відображають не тільки сьогоденну сутність права, його роль та значення в житті суспільства, але і дозволяють виявити напрямки його подальшого розвитку, формування, прогнозувати їх тощо;

3) являють собою найбільш загальні норми, тобто принципи самі по собі виступають нормами. Однак, дане твердження, на нашу думку, справедливе тільки в тому випадку, якщо вони прямо закріплені в законодавчих актах.

Серед інших дефініцій категорії «принципи» слід виділити такі. На думку В. М. Патасова, правові принципи – це головні, визначальні, найважливіші структурні зв'язки в об'єкті правового регулювання, всередині правової системи та поза нею (зв'язки з соціальним середовищем), які повинні знайти інформаційне відображення у змісті об'єктивного права в вигляді принципів-ідей [15, с. 111]. При всій складності наведеного формулювання, воно, між тим, містить прогресивні елементи. Зокрема, науковець справедливо відмічає, що завдяки принципам відображаються як внутрішні зв'язки різних елементів самого явища, так і його зв'язок із зовнішнім соціальним середовищем. Це означає, що принципи характеризують зміст, структуру та сутність відповідного явища, дозволяють проникнути в його природу.

А. М. Єгоров пропонує принципи права розглядати у двох аспектах: 1) правові ідеї-принципи – сфера правосвідомості; 2) власне принципи права, які поділяються на принципи правотворчості, принципи правового регулювання, принципи правозастосовної діяльності [3, с. 26]. Погоджуючись з думкою науковця, відзначимо, що принципи, які лежать в основі застосування права вето Президентом України, необхідно досліджувати з таких же позицій, що і загальну категорію – принципи права.

Діяльність Президента України, як суб'єкта державно-владних повноважень, заснована на загальних принципах права, а також на принципах діяльності суб'єктів публічної влади, які є видовим поняттям по відношенню до першого.

О. Н. Ярмиш принципи організації й діяльності органів публічної влади визначає як законодавчі відправні засади, ідеї, положення, які виступають базисом формування, організації та функціонування органів публічної влади. Вони поділяються на загальні принципи, що стосуються системи органів публічної влади в цілому, і спеціальні, дія яких розповсюджується лише на окремі підсистеми, ланки цієї системи чи на окремі органи публічної влади [24, с. 46]. В першому випадку мова йде про універсальні принципи, характерні для діяльності абсолютно всіх суб'єктів публічної влади. Спеціальні принципи – це ті особливі засади та першооснови, які визначають сутність та специфіку діяльності конкретного публічного суб'єкта.

Таким чином, принципи застосування права вето Президентом України є більш вузькою категорією. Вони включають в себе: 1) загальні принципи права; 2) універсальні принципи діяльності органів публічної влади; 3) принципи діяльності Президента України; 4) специфічні принципи, на яких засновано застосування Президентом України права вето.

У зв'язку із вищенаведеним сформулюємо поняття категорії «принципи застосування права вето Президентом України» як основоположні начала, керівні ідеї та вихідні положення, що закріплені в законодавстві або впливають із його

змісту, на яких ґрунтується діяльність Президента України щодо непідписання законів та формулювання пропозицій та зауважень стосовно його змісту, форми, процедури прийняття та ін., та які характеризують цю діяльність з позиції її відповідності вимогам Конституції України, демократичним засадам розвитку суспільства та державотворення.

Принципи застосування права вето Президентом України можна згрупувати наступним чином:

1) загально-правові принципи: верховенства права, гласності, законності, пріоритетності захисту прав та свобод людини та громадянина тощо;

2) загальні принципи діяльності Президента України. Найбільш важливими з них є: незалежності, недоторканності, безперервності, наступності тощо;

3) спеціальні принципи застосування Президентом України права вето: обґрунтованості та вмотивованості, доцільності, своєчасності, політичної та особистої неупередженості.

Охарактеризуємо ці принципи.

Так, одним з найважливіших принципів діяльності будь-яких органів та посадових осіб публічної влади є принцип верховенства права. Як вірно зауважують М. С. Кельман, О. Г. Мурашин та ін., роль принципу верховенства права у діяльності органів конституційної юрисдикції зумовлена його невідривністю від концепції правової держави, однією з рис якої виділяють саму конституційну юрисдикцію [5, с. 172].

Принцип верховенства права означає, що всі правовідносини, що виникають в державі повинні відповідати міжнародним принципам, Конституції та законам України. Причому, найвищу юридичну силу має Конституція України. Це означає, що закони, підзаконні нормативно-правові акти не мають суперечити Конституції, відповідати демократичним засадам, визначеним в ній.

В сфері застосування права вето даний принцип виражається в тому, що Президент України під час реалізації даного права має чітко дотримуватися положень Конституції України, при вирішенні питання про необхідність застосування права вето, формулюванні пропозицій та зауважень до законів він має керуватися, перш за все, необхідністю захисту суверенітету держави, конституційних засад суспільного розвитку, забезпечення прав та інтересів людини та громадянина тощо.

Наступним є принцип гласності діяльності Президента України в усіх сферах, в тому числі тій, що пов'язана із застосуванням права вето. На думку А. Б. Кануннікова, за своєю сутністю гласність виступає як специфічний засіб, форма існування і прояву інформації в суспільно-політичній сфері [6, с. 12].

Принцип гласності є похідним від принципу верховенства права та обумовлений підзвітністю всіх суб'єктів публічної влади народові України, який відповідно до Конституції України визнається першоджерелом такої влади.

В. О. Серьогін уніфікував засоби забезпечення гласності в діяльності Президента України, до яких відносить:

1) оприлюднення через друковані та електронні засоби масової інформації повних текстів правових актів, підписаних главою держави;

2) трансляції теле- та радіозвернень Президента до Українського народу;

3) публікації у пресі та оголошення по телебаченню та радіо послань Президента до народу;

4) публікації текстів щорічних та позачергових послань Президента України до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище;

5) брифінги та прес-конференції Президента України та співробітників його апарату для представників українських та зарубіжних ЗМІ;

б) прес-релізи про діяльність глави держави, що розповсюджуються Прес-службою Адміністрації Президента України через друковані та аудіовізуальні засоби масової інформації тощо [17, с. 111–112].

На сьогодні Конституція України не вимагає оприлюднення інформації про підстави та причини застосування Президентом України права вето. Однак, виходячи із загальної концепції відкритості та прозорості законотворчості та діяльності органів публічної влади, інформація про застосування права вето щодо того чи іншого закону, а також відповідні пропозиції та зауваження до нього розміщуються на офіційному сайті Верховної Ради України. Між тим, вважаємо, що принцип гласності та інформаційної прозорості в сфері застосування права вето Президентом України потребує чіткого закріплення на конституційному рівні, та реалізації також шляхом публікації відповідної інформації в офіційних друкованих виданнях.

Принцип законності означає, що всі суб'єкти публічної влади повинні діяти лише в межах повноважень та в порядку, визначених Конституцією та законодавством України. При цьому відмінність цього принципу від принципу верховенства права полягає в тому, що останній вимагає, щоб суб'єкти публічної влади, перш за все, керувалися в своїй діяльності Конституцією України, як правовим актом з найвищою юридичною силою. Таким чином, принцип верховенства права стоїть на захисті авторитету Конституції, її верховенства в ієрархії національного законодавства. Принцип законності передбачає, що діяльність суб'єктів публічної влади повинна чітко визначатися в законах та підзаконних актах.

В сфері застосування права вето Президентом України принцип законності полягає в тому, що вся процедура, починаючи від надходження закону на його підпис і закінчуючи поверненням закону із урахуванням пропозицій і зауважень Президента або після подолання вето, повинна відповідати вимогам законодавства; всі посадові особи та допоміжні інституції, які приймають участь в цій процедурі, зобов'язані діяти лише в межах своїх повноважень та в порядку, визначеному законодавством України.

Принцип пріоритетності захисту прав та свобод людини та громадянина в сфері застосування права вето Президентом України виражається в тому, що пріоритетне значення при вирішенні питання щодо підписання або непідписання закону, формулювання зауважень до нього, має віддаватися тому, на скільки в кожному конкретному випадку забезпечується захист основоположних конституційних прав та інтересів людини та громадянина. Будь-які спроби законодавця обмежити ці права, інтереси або свободи повинні бути зупинені Президентом, в тому числі через застосування права вето щодо таких законів. Даний принцип впливає із змісту ст. 102 Конституції України [9], де зазначено, що Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Одним із дієвих засобів забезпечення цих гарантій є право вето щодо законів, прийнятих Верховною Радою України.

Вище були розглянуті загально-правові принципи застосування права вето Президентом України. Наступну групу принципів складають загальні принципи, що лежать в основі будь-якої діяльності Президента України.

Так, принцип незалежності Президента України, хоча прямо не закріплений в Конституції України, але впливає із змісту ст. 102. Він означає, що в своїй діяльності Президент керується виключно Конституцією та законами України; будь-який вплив на нього є протиправним.

В сфері застосування права вето принцип незалежності виражається в тому, що при прийнятті рішення про його застосування Президент повинен уникати будь-якого політичного, ідеологічного або іншого впливу на нього. Це рішення має бути обґрунтованим та мотивованим, заснованим на висновках та пропозиціях органів, що проводять неупереджену оцінку та експертизу закону, що надійшов на підпис (Адміністрація Президента України), а також на вимогах Конституції та законів України.

Принцип недоторканності Президента визначений в ст. 105 Конституції України [9] та означає, що він не може бути затриманий, заарештований та підданий кримінальному переслідуванню в загальному порядку. Для цього існує спеціальна процедура, визначена Конституцією України.

В сфері застосування права вето принцип недоторканності проявляється в тому, що ніхто не може переслідувати (в тому числі, кримінальне переслідування) Президента за те, що він скористався правом вето щодо законів, висловив свої зауваження та пропозиції щодо нього та відмовився його підписати.

В. С. Кобрин виділяє ще два принципи, на яких ґрунтується діяльність суб'єктів публічно-владних повноважень, – наступності та безперервності [8, с. 100–101]. Для розкриття їх змісту звернемося до енциклопедичного значення цих категорій.

В Радянському енциклопедичному словнику наступність визначається як об'єктивний, необхідний зв'язок між різними етапами розвитку, сутність якого полягає в тому, що нове, змінюючи старе, зберігає в собі деякі його елементи [20, с. 1065].

Термін «континуїтет» (лат. – безперервність) має такі енциклопедичні значення: 1) спадкоємність у розвитку права; 2) у міжнародному праві продовження здійснення державою- правонаступницею передбачених у міжнародних договорах прав і обов'язків держави-попередника; 3) правило парламентської процедури, за яким у разі незатвердження законопроекту до кінця сесії парламенту, на розгляд якої він був внесений, розгляд його має бути поновлено з відповідної стадії на наступній сесії [23, с. 318].

Діяльність Президента України в досліджуваній сфері також ґрунтується на принципах наступності та безперервності. Так, перший з них виражається у тому, що процедура застосування права вето складається із системи послідовних, змінюючих одна одну та доповнюючих одна одну дій. Кожна з цих дій ґрунтується на результатах попередньої, залежить від них. Наприклад, якщо в результаті оцінки положень надісланого на підпис Президента закону, будуть виявлені порушення Конституції, інших чинних законів, то відповідно, наступною дією буде формулювання пропозицій та зауважень, що засновані на цих недоліках.

Принцип безперервності при застосуванні права вето виявляється в тому, що дана сфера є невід'ємною частиною діяльності Президента України. Це право невід'ємне від Президента і реалізується тільки особою, яка перебуває на посту Президента України на законних підставах. Воно реалізується при виконанні Президентом своїх конституційних повноважень.

Останню групу принципів складають спеціальні принципи застосування Президентом права вето. Ці принципи характерні саме для даного напрямку діяльності Президента України і складають його основу.

Одним із них є принцип обґрунтованості та вмотивованості, які прописані в ч. 2 ст. 94 Конституції України, де зазначено, що Президент вправі повернути закон із своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями [9]. Даний принцип виражається в тому, що непідписання Президентом закону в порядку застосування права вето повинно бути обґрунтованим та вмотивованим. Тобто безпідставне

повернення закону до Верховної Ради України без підпису не допускається. Однак, як зауважувалось раніше, даний принцип неоднозначно роз'яснюється в Рішенні Конституційного Суду від 11.03.2003, № 6-рп/2003 [16]. В абзаці 1 п. 4 даного Рішення говориться про те, що при застосуванні права вето Президент повинен викласти вмотивовані і сформульовані пропозиції до Верховної Ради України для повторного розгляду, але в абзаці 3 п. 4 цього ж Рішення, вже стверджується, що Президент не зобов'язаний обґрунтовувати мотиви та підстави накладення вето. Таким чином, сфера застосування даного принципу потребує законодавчого уточнення.

Принцип доцільності полягає в наступному. Застосування права вето Президентом фактично відкладає строк набрання чинності відповідним законом. Тому, якщо прийняття даного закону вимагає терміновості внаслідок того, що він може вирішити важливі питання, в тому числі захисту державного суверенітету, забезпечення захисту конституційних прав та інтересів людини та громадянина, то відкладення його підписання з мотивів незначних технічних або інших недоліків не доцільно. В цьому разі краще підписати закон, а пізніше внести до нього відповідні поправки. Тобто застосовуючи права вето щодо законів має враховуватися співвідношення їх корисності, суспільно-правового значення та недоліків, які суттєво не впливають на якість закону в цілому.

Принцип своєчасності застосування права вето прописаний в ч. 2 ст. 94 Конституції України, і виражається у тому, що Конституцією України встановлений конкретний термін, протягом якого Президент може скористатися своїм правом вето, а саме – протягом п'ятнадцяти днів з моменту надходження закону на підпис.

Важливе значення для забезпечення ефективності застосування права вето Президентом України є принцип політичної та особистої неупередженості.

С. В. Ківалов визначає політичну неупередженість як здійснення державним службовцем своїх службових повноважень без урахування такого: а) політичних мотивів чи обставин, що не стосуються предмета його службової діяльності; б) особистої прихильності або неприязні до будь-яких осіб; в) особистих політичних поглядів або переконань [7, с. 12]. Особиста неупередженість означає відмову посадової особи від будь-яких особистих мотивів, інтересів при прийнятті державних рішень.

Отже, застосовуючи право вето Президент України має відмовитись від суб'єктивних політичних міркувань та особистих мотивів та інтересів, а керуватися виключно інтересами держави, суспільства та кожного окремого громадянина.

Характеризуючи принципи застосування права вето Президентом України, необхідно вказати на окремі недоліки в цій сфері. По-перше, не всі з означених вище принципів знайшли своє належне закріплення в Конституції України, що ускладнює їх тлумачення та застосування на практиці. По-друге, слід констатувати відсутність механізму реалізації деяких принципів, зокрема, принципів доцільності, обґрунтованості, вмотивованості та ін. Отже, усунення цих недоліків потребує внесення відповідних законодавчих доповнень та змін.

Список використаної літератури:

1. *Алексеев С. С.* Общая теория права: в 2 т. / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1982. – 359 с.
2. *Волинка К. Г.* Теорія держави і права: навч. посіб. / Волинка К. Г. — К.: МАУП, 2003. – 240 с.
3. *Егоров А. М.* Основные принципы советского права социального обеспечения. / Егоров А. М. – М. : Издательство МГУ, 1984. – 80 с.

4. *Ефремова Т. Ф.* Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный / Ефремова Т. Ф. – М. : Издат.: Дрофа, Русский язык. – 1233 с.
5. Загальна теорія держави та права: підручник – 3-е вид., стереот. / Кельман М. С., Мурашин О. Г., Хома Н. М. - Львів: „Новий Світ – 2000», 2007. – 584 с.
6. *Канунников А. Б.* Гласность в системе социалистической демократии (політико-правовой аспект) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права історія політичних і правових учень» / А. Б. Канунников. – М., 1990. – 17 с.
7. *Ківалов С. В.* Принципи державної служби у новому Законі «Про державну службу» / С. В. Ківалов // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – № 6. – С. 7–16.
8. *Кобрин В. С.* Принципи безперервності та наступності в діяльності Прем'єр-Міністра України / В. С. Кобрин // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Випуск 22. – Ч. 1. Т. 1. – С. 99-102.
9. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
10. *Ожегов С. И.* Словарь русского языка / Под ред. Н. Ю. Шведовой. – 23-е изд., испр. – М. : Руск. яз., 1990. – 917 с.
11. Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999 № 474–XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 14. – Ст. 81.
12. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 № 565-ХП // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.
13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.
14. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII // Відомості Верховної Ради. – 2015. - № 2-3. – Ст. 12.
15. Протасов В. Н. Теория права и государства. Проблемы теории права и государства. Вопросы и ответы. // Протасов В. Н. – М.: Новый Юрист, 1999. — 240 с.
16. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним поданням 73 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) здійсненого Президентом України права вето стосовно прийнятого Верховною Радою України Закону України "Про внесення змін до статті 98 Конституції України" та пропозицій до нього (справа щодо права вето на закон про внесення змін до Конституції України): Рішення Конституційного Суду від 11.03.2003, № 6-рп/2003 // Вісник Конституційного Суду України. – 2003. – №16. – Ст. 55.
17. *Серьогін В. О.* Конституційний принцип гласності у діяльності органів державної влади України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / В. О. Серьогін. – Х., 1999. – 192 с.
18. Словник української мови : в 11 т. / ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін. — К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т. 6. – 832 с.
19. Словник української мови : в 11 т. / ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін. — К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т. 9. – 862 с.
20. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. – 4-е изд. – М. : Сов. Энциклопедия, 1989. – 1632 с.
21. Философский энциклопедический словарь / Губский Е. Ф., Кораблева Г. В., Лугченко В. А. — М.: Инфра-М. – 459 с.
22. *Щекин Г. В.* Теория социального управления: монография. / Щекин Г. В. – К. : МАУП, 1996. – 408 с.
23. Юридична енциклопедія - в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : «Укр. енцикл.», 2001. – Т. 3: К – М. – 792 с.

24. Ярмиш О. Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підручник / О. Н. Ярмиш, В. О. Серьогін – Харків: Вид-во Національного ун-ту внутр. справ, 2002. – 653 с.

*Стаття: надійшла до редакції 30.06.2015
прийнята до друку 01.07.2015*

**CONSTITUTIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF EXERCISING
PRESIDENT OF UKRAINE HIS VETO POWER ON LAWS,
ADOPTED BY THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE**

A. Bahryak

*LLC " Legal agency " Yukon "
Lviv, st. Heroes of UPA , 73, m . Lviv, Ukraine*

In the article the etymology of the term "principles"; analysis of scientific approaches to understanding of the term; The notion of "constitutional and legal principles on the use of the veto of the President"; classification principles of the right of veto by the President of Ukraine; describes each principle and discovered its value.

Keywords: President of Ukraine, legal veto, veto of the President, constitutional and legal principles.